

Marshall, J. (2014). *Introduction to comparative and international education.*

Los Angeles: Sage.

Mezi četnými specializovanými tituly vztahujícími se ke srovnávací pedagogice se díky nakladatelství Sage objevila po delší době přehledná publikace, koncipovaná jako učebnice pro současné studenty, uvádějící do studia oboru. Její autorka knihu představuje v zahraničí, osobně ji prezentovala také v Praze na Pedagogické fakultě UK. Jennifer Marshallová působí v současnosti jako odborná asistentka na Univerzitě v Derby. V předchozích dvaceti letech získávala mezinárodní zkušenosti jako středoškolská a vysokoškolská učitelka v USA a Japonsku, vyučovala angličtinu pro zahraniční studenty a byla lektorkou angličtiny v Polsku. Pracuje zejména se studenty pedagogiky v mezinárodních programech. Své praktické zkušenosti zhodnotila v textu, který má studentům poskytnout základní přehled a vytvořit dostupný rámec pro jejich vlastní srovnávací výzkumy využívající sekundární zdroje.

Kniha je členěna do dvou částí. První se soustřeďuje na podstatné teoretické a metodologické problémy srovnávací pedagogiky, zvláště na vztah vzdělávání a kultury, vliv kontextu na vzdělávání. Ve druhé části se soustřeďuje více na praktické problémy mezinárodního vzdělávání. Text má moderní učebnicovou formu, chce vést studenty ke kritickému uvažování a aktivizaci studia. V každé kapitole formuluje otázky a úkoly, uvádí případové studie a konkrétní příklady k danému tématu, na závěr kapitoly je vždy uvedeno výstižné shrnutí. Za jednotlivými kapitolami najdeme dobře vybraný rozsáhlý abecední seznam odkazů na relevantní literaturu k danému tématu.

Podívejme se nyní blíže na obsah jednotlivých kapitol. V první kapitole je charakterizována srovnávací pedagogika jako multidisciplinární obor s rozsáhlou informační základnou a významnými dosahy do vzdělávací politiky a praxe. Druhá kapitola je zaměřena metodologicky. Vede studenty, kteří nemají vždy možnost provádět vlastní výzkumy v jiných zemích, k práci se sekundárními zdroji, statistickými daty, databázemi národních vzdělávacích systémů a s výsledky mezinárodních studií výsledků žáků. Upozorňuje současně na jejich kritická místa a limity. Třetí kapitola se zabývá kulturním kontextem vzdělávání a kulturními determinantami kurikula nezbytnými pro explanační podobnosti a rozdíly. Podstatným faktorům historickým, ekonomickým,

politickým a sociálním je věnována čtvrtá kapitola. Seznamuje s paradigmaty společenskovědních disciplín, která pronikla do srovnávací pedagogiky. V páté kapitole se autorka obrací k problémům globálních nerovností. V centru pozornosti jsou mezinárodní programy podporující spravedlivost ve vzdělání pro všechny a vůdčí teorie, které ovlivňují srovnávací výzkumy od druhé poloviny 20. století, tj. teorie modernizace, teorie závislosti, teorie postkolonialismu a teorie světového systému. Škoda, že autorka neuvádí neo-institucionální teorii, která v posledním desetiletí prokazuje výrazný vzestup a má aplikační potenciál ve srovnávacích výzkumech. Autorka v přehledu upozorňuje také na nejtěžší problémy – válečné konflikty, AIDS, dětskou práci – které vytvářejí bariéry základnímu vzdělávání v rozvojových zemích. Šestá kapitola, která se zabývá také nerovnostmi, se soustřeďuje na genderovou problematiku, bariéry a omezené možnosti vzdělávání a společenského uplatnění dívek.

Druhá část knihy, věnovaná mezinárodnímu vzdělávání, začíná sedmou kapitolou, v níž je vysvětlen rozdíl mezi srovnávací pedagogikou jako akademickou disciplínou a mezinárodní pedagogikou jako sférou praktických aktivit vedoucích k vzájemnému respektu, porozumění jinakosti, podpoře míru a spravedlnosti mezi jednotlivci, společnostmi a národy. V osmé kapitole, nazvané *Globalizace a vzdělání*, hledá autorka definici globalizace a důsledky pro organizaci vzdělávacích systémů, školství či kurikulární model. Devátá kapitola se zabývá pojmem *globální občanství*, jedním z nejfrekventovanějších a nejkomplikovanějších v mezinárodní pedagogice, a výzvami globalizace k pojetí národní identity. Desátá kapitola se vztahuje k multikulturnímu vzdělávání. Upozorňuje na důsledky migrace ve světě, problémy vztahu majority a minorit a integrace imigrantů. Podstatná část kapitoly se zabývá přístupy ke vzdělávání v multikulturní společnosti, interkulturními kompetencemi a problémy jazykového vzdělávání, včetně bilingvních programů. Jedenáctá kapitola se vztahuje k mezinárodním školám, jejich poslání v historickém vývoji, jejich filozofii a roli v současnosti. Neopomíjí jejich kritické stránky, jistou dávku privilegovanosti a prozápadní orientaci. Poslední, dvanáctá, kapitola, je zaměřena na internacionalizaci vysokých škol a expanzi jejich mezinárodních aktivit v kontextu globálních procesů a mezinárodních programů. Internacionalizaci chápe jako příležitost, ale neopomíjí ani jistá rizika, která přináší *transnacionální vzdělávání* pro rozvoj společnosti založené na znalostech a usilující o ekonomický rozvoj.

Učebnice Jennifer Marshallové, ačkoliv se snaží o mezinárodní přístup, je adresována především studentům ve Velké Británii, studujícím zejména na anglických univerzitách. Většina ilustrativních příkladů a případových studií je vybrána z prostředí, které je jim blízké, srozumitelné, eventuálně dostupné pro srovnávací výzkumy a mezinárodní aktivity v době studia i v profesní perspektivě. V textu jsou frekventovaně použity odkazy na politické programy a dokumenty známé ve Velké Británii, zpravidla bez bližšího výkladu, označovány zkratkami, které autorka nevysvětluje, jak bývá v publikacích určených mezinárodní komunitě obvyklé. Geopolitická orientace odkazovaných srovnávacích výzkumů a případových studií preferuje regiony a země, o něž má britská srovnávací pedagogika a její mezinárodní aktivity tradičně zájem, ať už jsou to země velké a vlivné, či země spojené s historií Spojeného království a Commonwealthu.

Přesto však si tato učebnice zaslouží mezinárodní pozornost, včetně pozornosti českých akademiků, kteří se zabývají srovnávací pedagogikou a vyučují tento předmět na našich vysokých školách. Uvedu několik předností, pro něž by tato učebnice neměla být přehlédnuta a eventuálně mohla být doporučována českým studentům. Jde o učebnici přehlednou, strukturovanou jako scénář úvodního vysokoškolského kurzu srovnávací pedagogiky, který je zařazen v ČR do studijních programů 11 fakult sedmi univerzit (srov. Walterová, 2014). Zahrnuje podstatná témata oboru a ozřejmuje trendy, které jsou v současné srovnávací pedagogice mezinárodně aktuálně diskutované. V některých pasážích působí sice až encyklopedickým dojmem, ale ten se snaží překonávat kladením výstižných problémových otázek a úkolů pro studenty. V bibliografických odkazech, uváděných za každou kapitolou k danému tématu, najdeme kromě prestižních, světově uznávaných a citovaných monografií odkazy na studie a diskusní články zveřejňované v mezinárodních komparativistických časopisech (takové odkazy chybí v doporučené literatuře v českých sylabech předmětu srovnávací pedagogika, srov. Walterová, 2014, s. 691). V neposlední řadě je učebnice napsána srozumitelným odborným jazykem, výklad podstatných pojmů je výstižný, terminologie je mezinárodní. Pro české studenty může být proto tato publikace také velmi užitečná jako učebnice odborné angličtiny.

Knihu Jennifer Marshallové doporučuji k pozornosti a inspiraci vyučujícím předmětu srovnávací pedagogika i studentům, kteří mají zájem o přehled témat a problémů, kterými se v současnosti srovnávací pedagogika zabývá,

a uvažují o realizaci vlastních srovnávacích výzkumů v rámci seminárních či diplomových prací.

Eliška Walterová
Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta,
Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání

Literatura

Walterová, E. (2014). Problémy srovnávací pedagogiky jako předmětu vysokoškolské výuky ve světě a v českém prostředí. *Pedagogická orientace*, 24(5), 663–698.

Pravdová, B. (2014). *Já jako učitel: profesní sebepojetí studenta učitelství*. Brno: Masarykova univerzita.

Publikace předkládá výsledky kvalitativně orientovaného výzkumného šetření, jehož se zúčastnilo 204 studentů Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity. Teoretická část publikace je věnována konceptům sebepojetí a profesního sebepojetí a objasňuje význam pozitivního profesního sebepojetí pro práci učitele. V rámci výzkumu byl využit design zakotvené teorie a multimetodický přístup k získávání dat, který ověřil volnou výpověď jako validní nástroj k šetření profesního sebepojetí. Výsledková část práce seznamuje s dominantními aspekty profesního sebepojetí studentů učitelství a s jejich vztahem ke konceptům sebediskrepanční teorie – ideálnímu, požadovanému a skutečnému Já. Dále přibližuje tzv. možná Já, tedy chtěné a nechtěné představy studentů o jejich budoucím vývoji v roli učitele. Pozornost je věnována procesu utváření profesního sebepojetí – jeho klíčovými faktorům i jednotlivým etapám. Publikace přináší i nástin možných či žádoucích intervenčních zásahů ze strany vzdělavatelů budoucích učitelů, jimiž je možno proces utváření profesního sebepojetí studentů učitelství v rámci pregraduální přípravy podpořit.